

MUSEUMSAVISEN

Nr. 45
December 2007
27. årgang

MUSEUMSFORENINGEN SØNDERSKOV

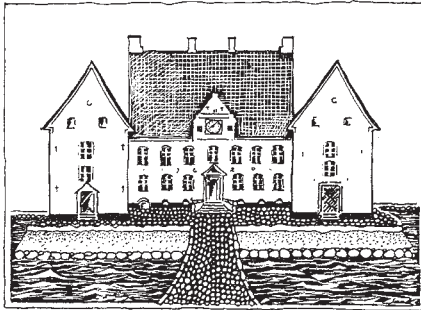
Renæssancefestival på
Sønderskov 2007

Skolebigården

Efterårsferie på
Sønderskov

Museumstur mod syd -
gav indblik i de sønderjyske
museers nye struktur

Museet på Sønderskov

Sønderskovgårdsvej 2, 6650 Brørup

Tlf. 75 38 38 66 - Fax 75 38 38 65

E-mail: post@sonderskov.dk

www.sonderskov.dk

Museets åbningstider:

Tirsdag-søndag kl. 11-16.

Mandag lukket.

Kontoret er åbent hverdage 9.00-16.00.

Efter forudgående aftale med museets kontor er der også adgang for skoleklasser udenfor normal åbningstid.

Der er endvidere mulighed for at aftale gruppebesøg med introduktion og/eller omvisning også udenfor normal åbningstid.

Museets faste medarbejdere:

Museumsdirektør: Svend Aage Knudsen

Museumsinspektør.: Peter Munch Jensen

Museumsinspektør: Linda Klitmøller (Vejen)

Bogholder: Ellen-Marie Viuff

Museumsassistent: Hanne Petersen

Assistent: Joan Lindberg

Forvalter: Torben Immerkær Krogh

Pedel: Marius Leopold Poulsen

Natur- og Kulturskolen ved Sønderskov

Naturvejleder: Mette Bækgaard Johnsen

Tlf. 75 38 43 37 – Fax 75 38 38 65

E-mail: naturvejleder@sonderskov.dk

Holsted - Brørup - Vejen Egnens Museumsforening blev stiftet den 6. februar 1979 med det formål at oprette og drive et kulturhistorisk egnsmuseum. Med virkning fra 2007 er museumsforeningens navn i kraft af kommunalreformen ændret til "Museumsforeningen Sønderskov". Museet og Museumsforeningen har samme bestyrelse.

Formand: Agner Frandsen, Tangevej 98, 6760 Ribe, 75 42 17 98.

Næstform.: Inger Gram, Villumsvej 4, 6683 Føvling, 75 39 82 59

Kasserer: Flemming Holm Rasmussen, Søndergade 14, 1. tv, 6650 Brørup, 75 38 38 11.

Kontingent 2007: 125,- kr. for enkeltmedlemmer og 175,- kr. for par.

Kontingentet omfatter partoutkort for årets besøg, ligesom foreningens medlemmer modtager Museumsavisen og meddelelser om aktiviteter.

Redigering: Svend Aage Knudsen, Agner Frandsen og Peter Munch Jensen

Layout: Peter Munch Jensen

Renæssancefestival på Sønderskov 2007

Weekenden den 8-9. september afsluttedes Ny Vejens Kommunes kulturuge med Renæssancefestival på Sønderskov, der i år var udvidet til to dage. Det blev et vellykket arrangement, hvor den gamle herregård bogstavelig talt osede af renæssancestemning. På gårdspladsens renæssancemarked blandedes duften af grillede renæssancepølser med duften af renæssancesuppe, begge dele tilberedt efter opskrifter i Danmarks ældste trykte kogebog. Aktører klædt i renæssancedragter og en lang række boder og arbejdende værksteder flyttede publikum 4-500 år tilbage i tiden.

På det store podium, der var blevet rejst på gårdspladsen, opførte Teaterlauget med stor succes Hans Jørgen Larsens renæssancespil "Stort ståhej for små sager". Teaterlauget optrådte også som menighed, når den berømte biskop

Peder Palladius (alias sognepræst Henrik Skov-Petersen), der levede 1503-60, pludselig meldte sin ankomst og på det groveste revsede sin menighed i en morsom visitats hentet fra Peder Palladius' visitatsbog.

Fra såvel det store podium som fra Sønderskovs riddersal hørtes i løbet af weekenden renæssancemusik fra de tre

Scene fra den underholdende visitats ved Biskop Peder Palladius, alias sognepræst Henrik Skov-Pedersen.

inviterede musikgrupper. Blide og romantiske toner fra gruppen Consortias danse- og taffelmusik, lystig og medrivende musik fra folkemusikgruppen Cantus Firimus. Et sted midt imellem de to lå den spændende blokfløjtemusik fra den lokale gruppe Sine Nomina.

Emnet renæssancens krigskunst blev på fortrinlig måde formidlet af kampgruppen Non Nomen, der tryllebandt publikum med kampopvisning, våbendemonstration og historisk modeshow med soldaterdragter. Det helt store trækplaster var pikenereksercitsen, der på en underholdende måde formidlede et for Sønderkov særlig relevant emne indenfor emnet. Med udgangspunkt i en hollandsk våbenhåndbog, som er forlæg for kalkmalerierne i øvre trapperum, øvede Non Nomen publikum i at håndtere de lange spyd, renæssancehærenes fodfolk var udrustet med.

I de to dage, festivalen varede, blev den besøgt af rundt regnet 850 gæster, hvoraf de 530 var betalende voksne. Det var lidt færre, end vi havde håbet på, men det skal dog nævnes, at vejret om lørdagen var kedeligt, halvkoldt og overskyet

og med en del regn. Typisk nok kom der ca. dobbelt så mange gæster om søndagen, hvor vejret var bedre. Men der var en god stemning ved festivalen blandt såvel de mange frivillige aktører og de inviterede aktørgrupper som blandt publikum, og det er jo det vigtigste. Det væltede heller ikke renæssancefestivalens budget, der hang fint sammen.

Vi har imidlertid besluttet at flytte næste renæssancefestival tilbage til juni måned, nærmere bestemt til weekenden den 7-8. juni 2008, hvor vi vender tilbage med et nyt festivalsprogram.

Non Nomen holder pikenereksercits.

Vi vil gerne sige stort tak til festivalens hovedsponsor, Brørup Sparekasse, der igen i år har været yderst generøs med at støtte dette spændende og folkelige projekt.

Herudover vil vi gerne takke følgende for anden støtte i form af rabatter ved indkøb af materialer og råvarer til festi-

valen samt med rabatter på annoncer: Askovslagteren, Kvickly Vejen, Guld-bageren Holsted, Vejen Træløst, Systuen Historicum, VM Flag og Stænger A/S, Modestoffer, Ugeavisen Holsted Brørup, Vejen Avis, Kolding Ugeavis, Ugeavisen for Ribe og Omegn, Jyske Vestkysten samt Ny Tirsdag.

Og sidst, men ikke mindst, vil vi gerne takke alle de frivillige for en storartet indsats ved festivalen!

Peter Munch Jensen

Taler ved indvielsen af Skolebigården på Sønderskov.

Skolebigården på Sønderskov

Gennem tiderne har honning været en vigtig vare. Det er det ældste sødemiddel, vi kender til. Brugen af honning har været alt fra sødemiddel i mad til mjødfremstilling, og så har det helbredende egenskaber.

At brugen af honning går langt tilbage, viser et ca. 15.000 år gammelt hulema-

leri fra Spanien, hvor bijagt er illustreret.

Ligesom man havde kålhaver på herregårdene, havde man også bihaver/gårde. Vi har ikke mange kilder, der fortæller om biavl på Sønderskov. Men vi ved med sikkerhed, at der fra 1940'erne, hvor apoteker Johannes Lind ejede

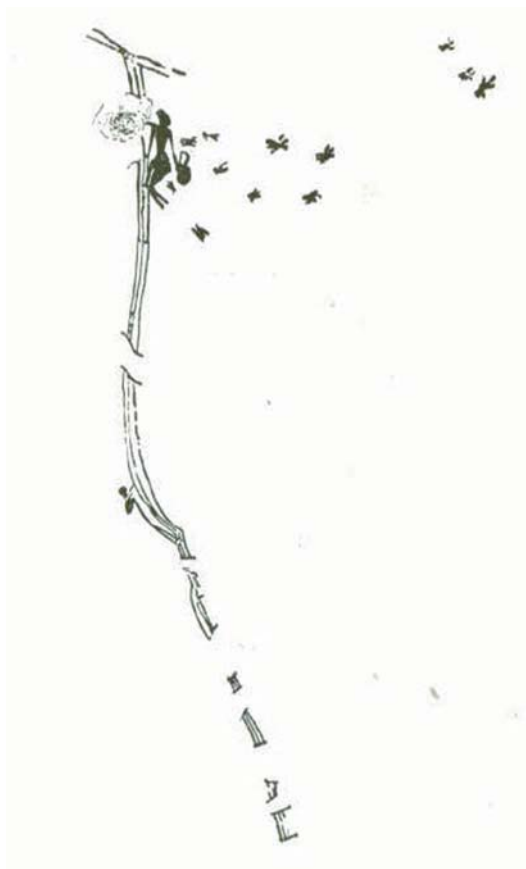

Biavler Torben Hansen viser en tavle frem fra et bistade i skolebigården.

Sønderskov, var omkring 10 bistader i haven. I sensommeren blev bierne sat på heden i Randbøl. Staderne blev passet af den daværende skovfoged Jensen. Honningen blev dels solgt på apoteket i Vejle dels brugt til eget forbrug. Efter Apoteker Linds tid har der ikke været bistader her i omkring 40 år. Men nu har Sønderskov igen fået bier. Nyttehaven er blevet beriget med "Skolebigården Sønderskov", som er under ledelse af Malt Herreds Biavler Forening. Her skal der produceres honning og formidles om biavl i både fortid og nutid.

Skolebigården er oprettet som en arbejdsgruppe i lighed med Sønderskovs smedjegruppe og havegruppen. Den er etableret ved et samarbejde mellem Malt Herreds Biavlerforening, Museet på

Stregtegning af et 15.000 år gammelt spansk hulemaleri.

Den nyslyngede honning løber ud af slyngen og studeres nøje.

Sønderskov samt Natur- og Kulturskolen.

Formålet med skolebigården er både at undervise nye biavlere samt indgå i museets og Natur- og Kulturskolens formidling. Biavl rummer en god blanding af kulturhistorie og natur.

Skolebigården blev officielt indviet d. 25. september 2007, hvor bestyrelsen fra biavlerforeningen, Sønderskovs arbejdsgrupper, museets personale og bestyrelse samt sponsorer var inviteret.

Forud for indvielsen var der lagt et stort arbejde i at få udarbejdet en projektbeskrivelse, søgt midler og etableret selve Skolebigården.

Skolebigården er placeret i Folkehavens sydvestlige hjørne. Her er der gravet ud, lagt sand og belægning og opsat et flettet pilehegn, der dels skal omkredse bigården og dels få bierne til at flyve opad på deres vej ud for at finde

nektarfylde blomster. Der er også investeret i bidragter og handsker til både børn og voksne.

Vi vil gerne sige tak til vores sponsorer og de mange frivillige, der har givet en hånd med ved etableringen af Skolebigården.

Selvom Skolebigården er nyetableret, er arrangementer omkring biavl allerede afprøvet på museet. De sidste par år er der holdt en sommeraften på Sønderkov med biavl på plakaten. Her kunne folk komme og se ind i bistader, høre om biavl, slynge honning og bagefter smage på den nyslyngede honning på en pandekage, man selv bagte ved bålet. Dette har været et stort tilløbsstykke med besøgende af meget interesserede børn og voksne. Den store interesse ligger givetvis i, at bier er spændende, fordi de er lidt farlige, da de jo kan stikke. Men der er jo også det søde produkt, honningen, som de fleste ynder.

Der ligger mange muligheder i formidling af biavl, som arbejdsgruppen glæ-

De flittige bier ved indflyvningsbulet.

En gruppe børn iført bidragter, klar til at se på bierne.

der sig til at komme i gang med. Der bliver i foråret 2008 udbudt et begynderkursus for biavlere. Torsdag aften i ulige uger hele sommeren igennem vil skolebigården være åben for alle. Der vil også blive udarbejdet et undervisningsmateriale som et tilbud til skolerne. Dette vil foregå i et tæt samarbejde mellem biavlerne og naturvejlederen på Natur- og Kulturskolen.

Det er planen, at der skal laves både et informationsskilt ved Skolebigården og udarbejdes en folder, som de besøgende i haven kan læse i.

Set i et større perspektiv har honningbienen stor betydning for bestøvningen af kulturplanter og den vilde flora. Uden bibestøvning vil et stort antal planter ikke sætte frø, og derved have svært ved at overleve. Mange frugttræer og buske er eksempelvis meget afhængig af biernes bestøvning. Man har i Danmarks Jordbrugsforskning regnet på værdien af biernes bestøvningsarbejde (dette tal ligger udover værdien af selve honningproduktionen). Man regner med, at bi-

ernes værdi inden for landbrug, frugt- og bæravl udgør omkring 1 milliard kroner årligt. Hver enkelt bi i Danmark bidrager således med 50 øre til bruttonationalproduktet.

Biavlen har således mange aspekter både formidlings- og samfundsmæssigt. Det bliver spændende at få startet Skolebigården op på Sønderskov.

Sponsorer og hjælpere

Vejen Trælast
 VM Flag og Stænger A/S
 Frisesdahl A/S
 Brandkassefonden Sydvest
 Frøes Herreds Sparekasse, Vejen
 Brørup Sparekasse
 Velux Fonden
 Aktiv Kommunikation
 Maskinfører: Jeppe B. Basse
 Pileflettere: Evy Skovgård Eskildsen, Tina Lauritzen og Anni Poulsen
 Johannes I. Kåck

Mette Bækgaard Johnsen

Kai Neumann i gang med fladbrød og hjemmelavet ost med krydderurter fra haven.

Efterårsferie på Sønderskov

Videnskabssafari, opfinderne Fyr og Flamme, ostefremstilling over bål og SMS-beskeder som i gamle dage. Det var nogle af de ting, besøgende kunne opleve på Museet på Sønderskov i efterårsferien.

Det er ved at være et fast programpunkt, at museet inviterer til forskellige aktiviteter i skolernes efterårsferie. Der var afsat én dag til Skolernes Fritidsordninger (SFO) og to dage, hvor der var åbent for offentligheden.

I år tog aktiviteterne udgangspunkt i museets efterårsudstilling "Forskning for folket - naturvidenskabelige pionerer i Malt Sogn". Der var aktiviteter ude

som inde, og efterårsvejret viste sig fra sin flotte side med solskin og masser af flotte farver på havens træer.

Aktiviteterne bestod af 3 værksteder og et opgaveløb, som de besøgende kunne prøve på skift.

I Havehuset kunne man møde de to forskere "Fyr og Flamme" i hvide kitler (Svend Aage Knudsen og Torben Krogh). Her kunne man lære, hvordan et primitivt vaterpas kan laves ved hjælp af et æg, postevand og saltvand, og hvordan man tilbage i romertiden kunne bygge lige mure af sten ved brug af en lod-trekant. De demonstrerede også, hvordan man ud fra en snor og et stykke træ

Opfinderne Fyr og Flamme i gang med spændende og interessante eksperimenter i deres værksted.

kan lave en såkaldt brummer, der kan sende lydsignaler igennem luften.

Ved bålpladsen i haven stod Kai Neumann, Margit Andersen samt Mette B. Johnsen klar med ostefremstilling af kærnemælk og bagning af fladbrød over bål. Når kærnemælk varmes op til ca. 40 grader, begynder den at skille. Herefter sies den gennem et klæde, så ost og valle skilles ad. Osten i klædet kom i en skål, krydret med salt og urter fra krydderhaven. Inden prøvesmagningen af osten skulle deltagerne også bage deres eget fladbrød. Men først skulle der vales korn og æltes dej, inden bagningen kunne finde sted. Der blev fortalt om forskellige kornsorter, hvor kornet vokser, og hvad ost egentlig er lavet af. Og så var der ellers dejlige smagsprøver, som de fleste kunne lide.

I Skolestuen bød Peter Munch Jensen på datidens SMS-koder eller morseværksted. Her kunne man lære om, hvordan kommunikation over afstande har fungeret gennem tiden. Det mest kendte signalsystem er morsealfabetet, der især har været brugt i skibsfart og telegrafi.

Opfinderen af morsealfabetet var Samuel Finley Breese Morse. Børnene fik udleveret et morsealfabet og morse nøgle. Herefter skulle de skrive hemmelige beskeder til hinanden og løse morsekoder.

Videnskabssafari var et opgaveløb, som strakte sig over alle dagene i efterårsferien. Deltagerne fik udleveret en folder med 10 forskellige billeder af genstande eller steder på Sønderskov. Ud fra billedet skulle de finde genstanden/stedet, hvor et spørgsmål skulle besvares. Ved alle spørgsmålene var der tre

Morseværksted. Her skulle der løses hemmelige morsekoder.

svarmuligheder. Et af spørgsmålene lød: På et mejeri laver man ost. Hvad laver man ost af? A: Vand, B: Mælk C: Plantesaft (det rigtige svar er selvfølgelig mælk).

Nogle af stederne på billederne var svære at finde, så deltagerne måtte bruge øjnene godt. Bl.a. hørte billedet af fuglene i vesttårnets loft samt den røde havelåge i haven til de mere udfordrende steder at finde.

Besvarelsene blev samlet sammen i en kasse. Ved ugens ende blev en vinder trukket, som blev præmieret med en flot kurv med spændende ting fra museumsbutikken.

Efter alle disse input fra naturvidenskaben var det oplagt for deltagerne at gå ned i efterårscaféen i kælderen, der i dagens anledning var åben med salg af pandekager, saft og kaffe. Caféen havde et fint salg og blev flot styret af to frivillige, Karen Andersen og Elly Bjerg Nielsen.

Aktivitetdagene blev besøgt af omkring 300 gæster, hvilket museet er godt tilfreds med. Det er en god måde at

Familie på Videnskabsafari. På en af broerne i haven var placeret et spørgsmål, som skulle besvares.

komme i kontakt med forskellige aldersgrupper på og formidle museumsstof på en anderledes måde.

Tak til alle medarbejderne på Sønderkov og til de frivillige, som medvirkede til, at det blev nogle velfungerende dage.

Vi kan allerede nu afsløre, at der også bliver aktivitetsværksteder på Sønderkov i efterårsferien 2008.

Mette Bækgaard Johnsen

Kongeaamødet

Søndag den 10. februar 2008 kl. 14.00 på Sønderkov

Foredrag ved museumsdirektør Svend Aage Knudsen:

**„Kongeaens vande –
landskabshistorier og grænseå fra istid til nutid”**

Entré inklusive kaffe/the og kage: 40 kr.

Udflugten for kustoder og omvisere gik i år mod syd. Her besøgte vi bl.a. Ehlers Lertøjs-samling, der er udstillet i det smukke gamle bindingsværkshus i baggrunden.

Museumstur mod syd

- gav indblik i de sønderjyske museers nye struktur

Årets udflugt for frivillige og ansatte medarbejdere ved Museet på Sønderskov understregede, at kommunalreformen slog kulturhistorisk bro over Kongeåen, da den tidligere Rødding Kommune blev en del af Vejen Kommune.

Før kommunalreformen hørte Rødding under Haderslev Museum, men nu er Rødding tilknyttet Museet på Sønderskov. Museet har dog truffet en samarbejdsaftale med Museum Sønderjylland hen over Kongeågrænsen. Sønderskov har allerede lavet flere større udgravnin-

ger i den gamle Rødding Kommune.

Vi vil få mange berøringsflader i de kommende år, sagde arkæolog Orla Madsen under besøget på Haderslev Museum. Her orienterede Orla Madsen om den nye gennemgribende og visionære struktur i Museum Sønderjylland, som han nu er direktør for.

Fra 1. januar 2006 blev syv selvstændige statsanerkendte sønderjyske museer samt Institut for Sønderjysk Lokalhistorie slået sammen til én organisation: Museum Sønderjylland. De otte institutioner fortsætter som afdelinger omfat-

tende kategorierne naturhistorie, kulturhistorie og kunst.

Det museale arbejde er fordelt efter emner og i mindre grad geografi. Midt-sønderjyllands Museum i Gram er således hele amtets naturhistoriske museum. Arkæologien - oldtid og middelalder - varetages af Haderslev Museum, mens historien fra middelalder til nutid dækkes af Sønderborg Slot, Tønder Museum, Aabenraa Museum samt det lokalhistoriske institut. Kunsthistorien deles mellem Museet på Brundlund Slot i Aabenraa og Sønderjyllands Kunstmuseum.

Museum Sønderjylland administreres under én hat og med én bestyrelse på elleve. Omsætningen var i 2006 på 76 millioner kr. 30 millioner fås i statstilskud, og 10 millioner kommer fra kommunerne.

Skrydstrup-pigen på gæstevisit

Med overinspektør Lennart Madsen, forhistorisk arkæolog, som omviser, fik deltagerne en spændende og lærerig tur rundt i museet. Stor opmærksomhed fik Skrydstrup-pigen, der i sin egekiste fra bronzealderen var på gæstevisit fra Nationalmuseet. Hendes dragt var udstillet i kopi.

Oldtidsturen gik gennem jæger- og bondestenalder, bronze- og jernalder med bl.a. de store våbenofferfund fra Ejsbøl Mose ved Haderslev til tuegravpladsen ved Fole med de utroligt mange urner i forskellige størrelser.

Magasin

Imponerende var det at gå gennem den store hal i museets magasin, hvor der i stabler fra gulv til loft opbevares en enorm mængde brune, syrefri æsker og

Med overinspektør Lennart Madsen (foran lygtepælen) som omviser fik deltagerne en spændende og lærerig tur rundt på museet. Foto: Kai Neumann.

kasser med fund gjort i sønderjyske udgravninger. Her er forhistorien registreret og gemt for efterslægten.

Maleriudstilling og frilandsafdeling

Museets særudstilling var med værker af Charlotte von Krogh, der var født i Husum, men som levede i Haderslev fra 1823 til sin død i 1913. Museet havde brugt nogle år til at indsamle billeder. Et af de tidligste værker "Stilleben med frugter" var fundet på nettet hos en amerikansk kunstauktion. Et andet blev foræret af en lokal familie, der havde læst om udstillingen. Kunstneren malede mest på bestilling. Værkerne var derfor spredt viden om, men det lykkedes at indsamle rigtig mange.

Et kig ind i Haderslev Museums magasin. Foto: Kai Neumann.

Museets frilandsafdelinger byder på en stubmølle fra 1743, et par stuehuse i bindingsværk, en bullade, et mindre bulhus og en smedje samt en del rekon-

Museets frilandsafdelinger byder bl.a. på et bulhus (til venstre i billedet) samt en stubmølle fra 1743. Foto: Kai Neumann.

Ehlers Lertøjssamling regnes for at være Nordeuropas største lertøjssamling. Foto: Kai Neumann.

struerede oldtidsminder.

Haderslev Museum blev oprettet i tysk tid i 1887. Efter en omtumlet tilværelse blev et nybyggeri taget i brug i 1915 og samtidigt begyndte indretningen af frilandsmuseet. Men samlingerne øgedes stadig. En ny museumsbygning blev derfor indviet i 1977.

Nordeuropas største lertøjssamling

Efter indtagelsen af en lækker frokostplatte på Hotel Harmonien vandrede vi til Ehlers Lertøjssamling i Slotsgade og Haderslev Bymuseum i huset ved siden af.

Ægteparret Margrete og Louis Ehlers var sammen om at indsamle og skabe lertøjssamlingen, der regnes for Nordeuropas største. Den blev skænket til Haderslev kommune, som stillede det smukke bindingsværkshus til rådighed. Samlingen åbnedes i 1983 for publikum og er nu en afdeling under Haderslev Museum. Introduktionen blev givet af afdelingsleder Annali Bork.

De tusindvis af lertøjseffekter er indsamlet rundt i hele landet. For overskuelighedens skyld er huset inddelt efter landsdele.

Louis Ehlers, der døde i 1998, havde hele tiden for øje at indsamle og bevare dansk lertøj for senere at åbne samlingen for publikum. Han besøgte loppemarkeder og auktioner og udvalgte de rigtige ting, som han så reparerede og restaurerede. Et imponerende livsværk!

Eftermiddagskaffen blev indtaget på et historisk sted - Den gamle Grænsekro nord for Christiansfeld - nær stedet, hvor kong Christian den Tiende i 1920 red over grænsen på den hvide hest. Overfor kroen ligger det nyindrettede grænsemuseum.

Igen en veltilrettelagt udflugt, der denne gang gav indsigt i det museale naboskab mod syd.

Harald M. Jørgensen

Afdelingsleder Annali Bork (midten) gav en introduktion til Ehlers Samlingen.

De lokalhistoriske arkiver

Vi har på dette sted tidligere annonceret åbningstiderne for de lokalhistoriske arkiver i Holsted, Brørup og Vejen Kommuner. Da museets geografiske ansvarsområde nu er udvidet med den gamle Rødding Kommune, er der nu ikke længere plads til alle de lokalhistoriske arkiver i museets område. Vi har derfor valgt kun at annoncere åbningstiderne for de arkiver, der direkte hører under museet.

Vejen lokalhistorisk Arkiv

Østergade 2, 6600 Vejen.

Tlf. 79 96 52 75

Leder: Linda Klitmøller.

Åbningstid:

tirsdag og onsdag 9-14

torsdag 8-12

Den første mandag i hver måned i oktober-april åbent kl. 17-20.

Filial: Sognearkivet i Bække

Bække Skole, Skolegade 3, 6622 Bække.

Tlf. 75 38 97 06

Kontakt pers.: Søren Frederiksen.

Åbningstid:

Efter aftale

Lokalhistorisk Arkiv Holsted

Vestergade 17, 6670 Holsted.

Tlf. 75 39 20 10

Leder: Klaus Hansen.

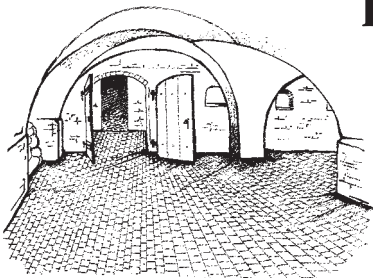
Åbningstid:

onsdag 14-18 eller efter aftale (ring på

75 39 23 28 eller 75 39 26 29).

Email:

holsted-lokalarkiv@mail.dk

Restaurant Herregårdskælderen

Den tidligere forpagtning af Museumscafe/Restaurant Herregårdskælderen ophørte den 1. juli. Indtil videre er der lukket. Museets bestyrelse og ledelse har formuleret nyt konceptoplæg, som er lagt ud på museets hjemmeside. Der arbejdes på en løsning for 2008.